

JÄRVENPÄÄN KAUPUNGIN HYVINVOINTIKERTOMUS VUODELTA 2023

Sisällys

Johdanto	2
Järvenpään kaupungin hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävän työn organisointi	3
Järvenpään kaupungin hyvinvointityö tarkasteltuna TEA-viisarin ja HYTE-kertoimen kautta	4
Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen yhteistyö Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella.....	7
Järvenpääläisten lasten ja nuorten sekä keskiuusimaalaisen aikuisväestön hyvinvointi ja turvallisuus	8
Elinolot, koettu terveys ja elämänlaatu.....	9
Päihteet, mielenterveys ja jaksaminen	9
Osallisuus, yksinäisyys ja väkivaltakokemukset.....	10
Palvelujen käyttö ja kokemus hoidosta	10
Nostoja MoniSuomi-tutkimuksesta.....	10
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky	10
Pöimintoja 4. ja 5. –luokkalaisten tilanteesta	11
Pöimintoja 8. ja 9. –luokkalaisten tilanteesta	11
Pöimintoja lukiolaisten tilanteesta.....	12
Pöimintoja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien tilanteesta	12
Johtopäätöksiä.....	13
Toiminnasta nousseita havaintoja hyvinvoinnista ja turvallisuudesta vuonna 2023.....	15
Hyvinvointiryhmän arvio tavoitteiden toteutumisesta vuodelta 2023.....	15
Luettelo käytetyistä tietolähteistä	19

Johdanto

Hyvinvoinnin edistäminen on kuntalain mukaan kunnan perustehtävä. Vuoden 2023 alusta voimaan tullut laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ja sen 6§ (Finlex) velvoittaa kunnan edistävän asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Lisäksi laki velvoittaa raportoimaan valtuustolle vuosittain kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä. Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisäätöihin tehtäviin.

Lisäksi kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen motivoi taloudellinen kannustin, HYTE-kerroin. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 618/2021).

Valtuusto hyväksyi 20.3.2022 Järvenpään uuden hyvinvointisuunnitelman Hyvinvointia ja turvallista arkea järvenpääläisille -hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2022–2025. Uudistetussa suunnitelmassa haluttiin korostaa arjen turvallisuuden kokemusta hyvinvoinnin rinnalla. Suunnitelmassa asetettiin työlle neljä painopistettä ja kullekin painopisteelle omat tavoitteensa. Suunnitelman painopisteiden valintaan on väestön hyvinvointitilastojen lisäksi vaikuttanut runsas joukko kuntalaisia, yhdistysten ja järjestöjen edustajia sekä kaupungin työntekijöitä eri palveluissa ja päättäjiä.

Kuva 1: Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteet ja tavoitteet

Kaikilla on mahdollisuus

 <p>1</p> <p>osallisuuteen</p> <p><small>Osallisuus vähentää eriarvoisuutta, kiihyyttä, syrjäytymistä ja syrjintää.</small></p>	 <p>2</p> <p>liikunnalliseen elämäntapaan</p> <p><small>Liikunnallinen elämäntapa ylläpitää kokonaisvaltaista terveyttä ja toimintakykyä.</small></p>	 <p>3</p> <p>turvalliseen arkiympäristöön</p> <p><small>Turvallinen arkiympäristö vahvistaa elämänlaatua.</small></p>	 <p>4</p> <p>mielen hyvinvointiin</p> <p><small>Mielen hyvinvointi luo pohjan kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille.</small></p>
<p>Tavoitteet</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Osallisuus vahvistuu ja kuntalaiset tietävät vaikutusmahdollisuuksistaan. 2 Yhteisöllisyys ja eri ikäisten kohtaamiset lisääntyvät. 3 Kulttuurihyvinvointi lisääntyy. 4 Kuntalaisilla on mahdollisuus jatkuvaan oppimiseen. 5 Kuntalaisten työllisyys lisääntyy. 6 Digikyvyykkyys kasvaa kaikissa ikäryhmissä. 	<p>Tavoitteet</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Kestävä liikkuminen lisääntyy. 2 Liikkuva elämäntapa yleistyy liikuntayhteisöillä ympäristöillä: kaikissa ikäryhmissä, eli ns. ikärykyky kasvaa kaikilla liikkumisen alueilla (harrastus- ja arki liikunta, soveltava liikunta sekä kilpaliikunta). 	<p>Tavoitteet</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Väkivallan, lähisuhdeväkivallan, seksuaalisen häirinnän ja kiusaamisen kokemukset vähenevät. 2 Järvenpääläisten tyytyväisyys asuinalueeseensa pysyy korkeana. 3 Ikääntyneiden kaatumis-tapaturmat vähenevät. 4 Hyvinvoinnin ja turvallisuuden näkökulmat tulevat huomioiksi rakennetun ympäristön suunnittelussa ja toteutuksessa. 5 Liikenneturvallisuus lisääntyy. 6 Lähiluontoa ja virkistysalueita on riittävästi ja ne ovat saavutettavia. 7 Kuntalaisilla on mahdollisuus monimuotoiseen asumiseen, työhön ja yrittäjyyteen. 8 Päihteen haitat yksilölle ja ympäristölle vähenevät. 	<p>Tavoitteet</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Lasten ja nuorten mielenterveys vahvistuu. 2 Lasten ja nuorten ahdistuneisuus vähenee. 3 Työikäisten ja ikääntyneiden mielenterveys vahvistuu. 4 Elämänlaatunsa hyväksi kokevien järvenpääläisten määrä pysyy korkeana. 5 Kuntalaisilla on mahdollisuus mielekkääseen tekemiseen, harrastamiseen ja oppimiseen. 6 Yksinäisyys vähenee kaikissa ikäryhmissä.

Uuden suunnitelman myötä hyvinvointityön suunnittelu on kytketty kaupungin talouden ja käyttösuunnitelmien yhteyteen. Suunnitelman toteuttamiseen kytkeytyvät toimenpiteet raportoidaan osavuosikatsauksen ja toimintakertomuksen yhteydessä lautakunnille. Valtuustolle raportoidaan HYTE-kertoimeen vaikuttavat indikaattorit ja niissä tapahtuneet muutokset.

Kuva 2: Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman raportointi

Hyvinvointilautakunnalle ja Opetuksen ja kasvatuksen lautakunnalle sekä valtuustolle on syksyllä 2023 esitelty keskiuusimaalaisten aikuisten sekä järvenpääläisten lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja turvallisuuden tilaa tuoreimman Terve Suomi -tutkimuksen 2022 sekä Kouluterveyskyselyn 2023 sekä soveltuvin osin muiden selvitysten pohjalta. Terve Suomi-tutkimuksesta on käytettävissä ainoastaan alueelliset tulokset. Tässä vuosiraportissa esitellään tiivis kooste kokonaistilanteesta.

Vuonna 2023 on jatkettu tiiviisti hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa. Ensimmäiset HYTE-neuvottelut pidettiin keväällä 2023. Neuvotteluissa valittiin painopisteet, joihin yhteistyö alueellisella tasolla keskittyy.

Järvenpään kaupungin hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävän työn organisointi

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuu Järvenpäässä on hallintosäännön mukaan hyvinvointilautakunnalla ja hyvinvoinnin palvelualueella. Lisäksi arjen turvallisuuden edistäminen sisältyy hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan ja siltä osin raportoidaan osana hyvinvointikertomusta. Arjen turvallisuuden koordinaatiota varten kaupungissa toimii poikkihallinnollinen ryhmä, jossa edustajat ovat eri palvelualueilta, konsernipalveluista, Mestari toiminnasta, poliisista ja hyvinvointialueelta. Ryhmän vetäjänä toimii hankejohtaja Kaupunkikehityksen palvelualueelta.

Vuoden 2023 maaliskuussa täytettiin uusi turvallisuus- ja valmiuspäällikön virka. Viran keskeisimpinä vastuina on kaupungin kokonaisturvallisuustyön koordinointi sisältäen valmius- ja varautumissuunnitelmien ja turvallisuus- ja pelastussuunnitelmien laatiminen yhdessä vastuutahojen kanssa, sekä verkostoyhteistyö viranomaisten ja sidosryhmien kanssa. Turvallisuus- ja valmiuspäällikkö toimii vastuualueensa asioiden asiantuntijana sekä vastaa toimintamallien kehittämisestä koko kaupungin organisaatiossa.

Hyvinvointiryhmä on poikkihallinnollinen yhteistyöryhmä, joka ohjaa ja koordinoi kaupungin hyvinvointisuunnitelman mukaista työtä ja raportointia eli hyvinvointikertomusta. Ryhmän vetäjänä toimii hyte-johtaja. Ryhmässä on edustajia eri palvelualueilta: hyvinvointipalveluista, konsernipalveluista, opetus- ja kasvatuspalveluista ja kaupunkikehityspalveluista sekä Keski-Uudenmaan hyvinvointialueelta. Kaupungin johtoryhmä toimii ohjausryhmänä.

Taulukko 1: Hyvinvointiryhmän viimeisin kokoonpano 2023

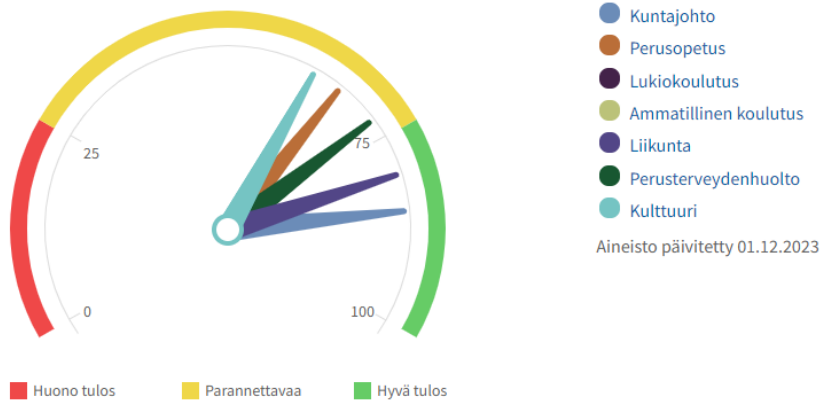
Karjalainen Kirsi-Marja, pj	Hyte-johtaja, yhteisöllisyyden ja elinikäisen oppimisen avainalue
Autere Mikko	Kaupunkitekniikan johtaja, kaupunkitekniikan avainalue
Heinonen, Meiju-Leena	Varhaiskasvatuksen palvelupäällikkö, opetuksen ja kasvatuksen palvelualue
Honkanen Anne	Erytisasiantuntija, yhteisöpalvelut
Jäntti Heidi	Kulttuurituottaja, liikunnan ja kulttuurin avainalue
Kallio-Meriläinen Pilvi	Osallisuuden erityisasiantuntija, viestintä- ja markkinointipalvelut
Karsio Mari	Erytisasiantuntija, kaupunkikehityksen palvelualue
Konkola Tony	Liikuntapäällikkö, liikunnan ja kulttuurin avainalue
Tolvanen Harri	Liikuntapalveluesimies, liikunnan ja kulttuurin avainalue
Ojala Maarit	Koulutussuunnittelija, Järvenpään Opisto, yhteisöllisyyden ja elinikäisen oppimisen avainalue
Ojala Saara	Johtava asiantuntija, konsernipalvelut
Pekola, Jenna	Erytisasiantuntija, opetuksen ja kasvatuksen palvelualue
Puro Anu	Nuorisopalvelujen päällikkö, yhteisöllisyyden ja elinikäisen oppimisen avainalue
Kemp Päivi	Palveluesihenkilö, Osaamis- ja työllisyyspalvelut, yhteisöllisyyden ja elinikäisen oppimisen avainalue
Loima Arja	Erytisasiantuntija, kotoutumispalvelut, yhteisöllisyyden ja elinikäisen oppimisen avainalue
Suo Marjut	Erytisasiantuntija, Keski-Uudenmaan hyvinvointialue
Tenkanen Tuomas	Johtava asiantuntija, hyvinvoinnin palvelualue

Järvenpään kaupungin hyvinvointityö tarkasteltuna TEA-viisarin ja HYTE-kertoimen kautta

Hyvän ja laadukkaan työn turvaa huolellinen suunnittelu, ennakointi sekä riittävät resurssit. Ilman rakenteita sekä yhteistyökumppaneita kunnan on vaikea suoriutua lakisääteisestä velvollisuudestaan edistää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä. Kunnan hyvinvointityön rakenteita voidaan tarkastella THL:n ylläpitämän TEA-viisarin avulla, joka mittaa kunnan aktiivisuutta terveyden edistämisessä.

Kuva 3: Järvenpään terveyden edistämisen aktiivisuus, kaikki sektorit 2023

Kaikki sektorit : Järvenpää 2023

Pisteet	Järvenpää	Keski-Uudenmaan hyvinvointialue	Koko maa
Kaikki sektorit	72	70	70
Kuntajohto	85	82	84
Perusopetus	66	63	65
Lukiokoulutus	..	71	65
Ammatillinen koulutus	..	59	64
Liikunta	80	76	72
Perusterveydenhuolto	72	72	70
Kulttuuri	62	65	71

Järvenpään tulos vuonna 2023 on hyvinvointialueeseen sekä koko maahan verrattuna kulttuuria lukuun ottamatta kaikissa lohkoissa hieman parempi. Hyvään tulokseen yletään kuntajohdon ja liikunnan osalta. Muut tarkastellut kokonaisuudet ovat lohkoissa parannettavaa, mutta suhteellisen lähellä hyvän tuloksen raja-arvoa. Verrattuna edelliseen vuoteen kuntajohdon tulos on parantunut selvästi, mutta samalla kulttuurin tulos on laskenut. Kulttuurin tulos tulee kuitenkin paranemaan, sillä vastauksia on osittain tarkennettu ja sen myötä pisteet nousevat. Pisteiden päivitys tapahtuu kevään 2024 aikana.

Järvenpään työtä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen eteen voidaan tarkastella myös HYTE-kertoimen (valtionosuuden lisäosa) avulla. On syytä huomata, että HYTE-tulos suhteutetaan muihin kuntiin. Oman kunnan HYTE-kerroin voi pudota hyvästä työstä huolimatta, jos muut kunnat tekevät työn vielä paremmin. Lisäosan suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattorien perusteella: toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista ja tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista. Indikaattorien soveltuvuus arvioidaan määräjain, eivätkä ne tule olemaan aina samoja.

Järvenpään osalta HYTE-kertoimen kaikki indikaattorit on koottu taulukkoon 1. HYTE-kertoimen pistearvo on keskiarvo prosessi-indikaattoreiden keskiarvosta ja tulosindikaattoreiden keskiarvosta. Vuonna 2022 se nousi arvoon 67 eli tulos parani edelliseen vuoteen verrattuna. Euroina per asukas tulos parani tämän johdosta ja oli 18,9 euroa. Tulos parani edelleen vuonna 2023, jolloin HYTE-kerroin oli 70 ja euroa per asukas se oli 19,9. Valtionosuuden lisäosa on Valtionvarainministeriön laskelmaan pohjautuen noin 900 000 euroa.

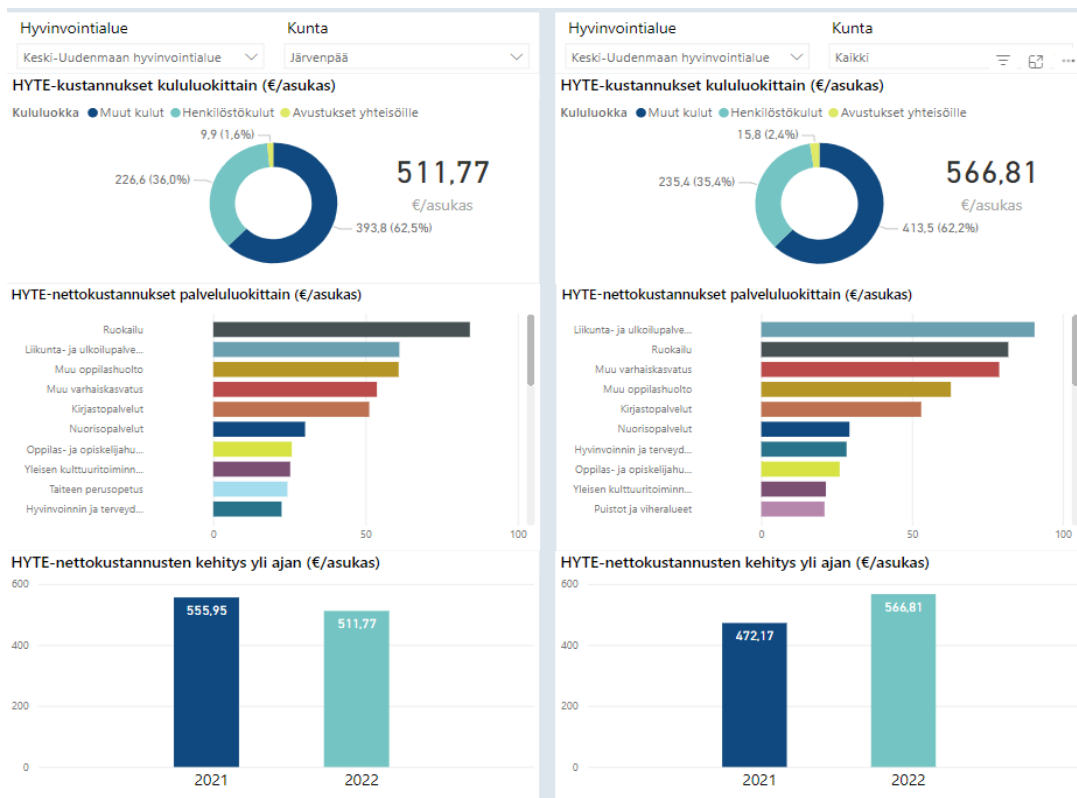
Johtuen THL:n tiedonkeruun syklin eroavaisuuksista osa indikaattoritiedoista puuttuu vuodelta 2023, jolloin kerättiin kuntajohdon ja kulttuurin tulokset.

Taulukko 1: Järvenpään HYTE-kerroin, kaikki indikaattorit

JÄRVENPÄÄ HYTE-kerroin indikaattorit	2020	2021	2022	2023
HYTE-kerroin euroa / asukas	18,6	17,8	18,9	19,9
HYTE-kerroin, 0–100	68	63	67	70
HYTE-kerroin, 1000 euroa	811,2	789,1	855,0	899,8
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä, skaalattu HYTE-indikaattori	54	43	46	61
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-indikaattori	56	24	24	63
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä	79	75	75	
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit	90	89	89	
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori	45	57	63	61
Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus tehdään peruskoulussa kolmen vuoden välein, % kunnan kouluista		100		
Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus	76	95	95	
Kunnan palveluluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja	100	100	100	100
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista	100	100	100	100
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen	100	100	100	100
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	0	0	0	
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä	100	100	100	100
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä	100	100	100	
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen	100	100	100	
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä	100	100	100	100
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa	100	100	100	
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin	100	100	100	
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa	26	11	11	
Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)	84	84	85	85
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori	52	30	53	57
Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)	53	42	49	55
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori	45	42	52	44
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista	100	100	100	100
Ylipaino, skaalattu HYTE-indikaattori	63	54	54	45
Hyte-koordinaattori tai suunnittelija kunnassa		100	100	100

Kunnan HYTE-kustannuksia voidaan hahmottaa HYTE-raportin avulla, joka tarkastelee kuntien talousraportoinnista eriteltyjä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen (HYTE) liittyvien palveluiden ja tilien yhdistelmiä, niistä aiheutuneita kustannuksia ja niistä saatuja tuottoja. Raportin tavoitteena on kuvata HYTE-kustannuksia vertailukelpoisesti, ja muodostaa kuntien talousraportointitietojen pohjalta julkinen raporttinäkömää HYTE-kustannuksiin. Sosiaali- ja terveysministeriön tilaamaan raporttiin on valittu 30 palveluluokkaa, joista kustakin on valikoitu tietyt tilit. Kuvassa 4. näkyy kuluiltaan tällä hetkellä suurimmat palveluluokat. Raportin tietolähteenä on vuoden 2021 ja 2022 Kuntien ja Kuntayhtymien Tilinpäätöstiedot Palveluluokittain -aineistoa (KKTTP). Raportista selviää, että Järvenpää on osoittanut HYTE-toimintaan aiempaa vähemmän resursseja.

Kuva 4: HYTE-raportti (kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kustannukset)

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen yhteistyö Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella

Keski-Uudenmaan alueellinen hyvinvointisuunnitelma kuvaa alueellista yhteistyötä, jonka tavoitteena on tuottaa hyvinvointi- ja terveyshyötyä alueen asukkaille. Hyvinvointisuunnitelma täydentää ja tukee kuntien omaa hyvinvointityötä. Alueellinen hyvinvointisuunnitelma on yksi Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiaa toimeenpanevista asiakirjoista. Alueellisen hyvinvointisuunnitelman tavoitteena on:

1. Sairastavuus vähenee
2. Liikkuminen lisääntyy vähän liikkuvien ja liikkumattomien parissa
3. Ylipainoisten ja lihavien määrä laskee
4. Yksinäisyyden kokemus vähenee
5. Sähköinen omahoito ja asiointi hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä lisääntyy
6. Mielenterveysongelmien määrä vähenee

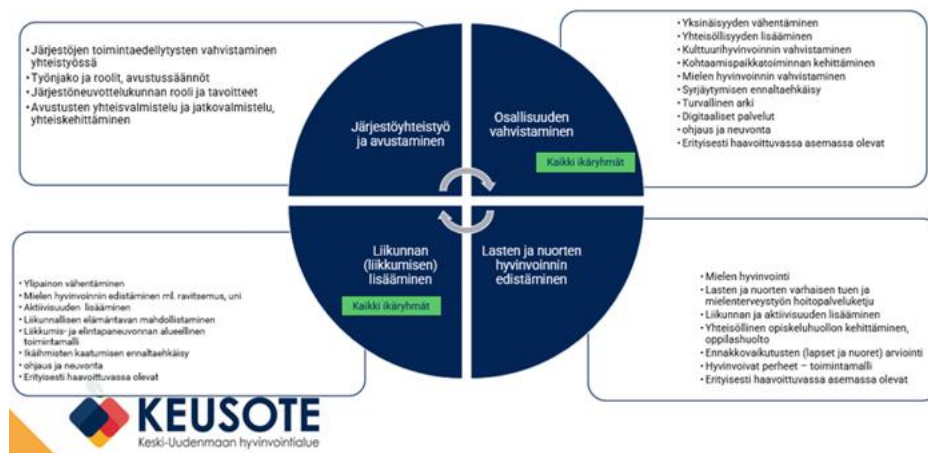
7. Päihteiden (nikotiinituotteet, alkoholi, huumeet) käyttö vähenee

Yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa on jatkettu tiiviisti. Yhdyspintojen toimintamallia ja toimijoiden rooleja on kirkastettu. Kiinteä HYTE- yhdyspinta muodostuu myös yhdyspintaryhmien asumisen ratkaisut ja turvalliset asuinympäristöt, työllisyyden edistämisen sekä turvallisuus- ja varautumisfoorumin yhteyteen, ks. kuva 6. Tärkeä yhteistyökumppani niin hyvinvointialueelle kuin kunnillekin on järjestöjen perustama järjestöneuvottelukunta, joka on jakautunut viiteen eri teemaryhmään. Neuvottelukunnan puheenjohtaja ja sihteeri ovat mukana alueellisessa hyvinvointiryhmässä.

Järjestämislain mukaiset HYTE-neuvottelut pidettiin keväällä 2023. Neuvotteluissa hahmotettiin alueellisen hyte-toiminnan yhteistyön painopisteitä vuodelle 2023. Vuosittaiset HYTE-neuvottelut kiinnittyvät jatkossakin luontevaksi osaksi hyvinvointialueen ja kuntien välistä jatkuvan neuvottelun periaatetta.

Myös alueellisen turvallisuustyön yhteistyörakenteet ovat toimivat ja erittäin tiiviit. Varautumista eri uhkakuviin on vuoden 2023 aikana tehty laajalla rintamalla. Alueellinen turvallisuusfoorumi on keskeisin yhteistyön alusta, jossa kuntien ja hyvinvointialueiden turvallisuustilannekuva päivitetään säännöllisesti. Alueellinen turvallisuusfoorumi kokoontui vuoden 2023 aika viisi kertaa. Lisäksi kaupungin turvallisuus- ja valmiuspäällikkö osallistuu Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen koolle kutsumaan kuntaturvallisuusverkostoon, Kuntaliiton koolle kutsumaan valtakunnalliseen Turvallinen ja kriisinkestävä kunta -verkostoon sekä Keski-Uusimaa - HUS sotevarautumisen yhteistyöryhmään.

Kuva 6: Alueellisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteistyön painopisteitä vuodelle 2023 (-24)

Järvenpäälaisten lasten ja nuorten sekä keskiuusimaalaisen aikuisväestön hyvinvointi ja turvallisuus

Seuraavassa tarkastellaan järvenpäälaisten ja keskiuusimaalaisten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä nostoja tuoreimpien selvitysten pohjalta. Aikuisväestön hyvinvointia tarkastellaan Terve Suomi - tutkimuksen pohjalta. Nämä tulokset ovat vuodelta 2022 ja tarkastelualueena on Keski-Uusimaa, sillä kuntakohtaisia tuloksia ei ole käytettävissä. Myös tuoretta MoniSuomi-tutkimusta on hyödynnetty. Lasten ja nuorten osalta keskeiset selvitykset ovat Kouluterveyskysely 2023, MOVE-tutkimus 2023 sekä FinLapset. Tulokset näistä ovat kuntatasoisia. Aluksi tarkastellaan aikuisten keskiuusimaalaisten tilannetta. Rinnalla kuljetetaan viimeisintä kuntatasoista tietoa vuodelta 2020. Järvenpään imago tutkimus tarjoaa kuntatasoista tietoa myös aikuisväestöstä. Laajempi indikaattoritieto on koottu Kuntamaiseman Johdon työpöytä -raportointiportaaliiin.

Elinolot, koettu terveys ja elämänlaatu

Keskiuusimaalaisista 2/3 kokee olonsa turvalliseksi, edelliseen mittaukseen verrattuna laskua on eniten työkäisillä, hieman laskua 65 vuotta täyttäneillä ja 75 vuotta täyttäneillä ei muutosta. Korkeasti koulutettujen ja matalan koulutuksen omaavien turvallisuuden tunne on laskenut, mutta keskitason koulutuksen omaavilla se on hieman noussut. Vuonna 2020 järvenpääläiset ovat kokeneet elämänsä turvalliseksi hieman enemmän kuin keskiuudellamaalla muutoin.

Heikentynyt taloustilanne näkyy: ruoasta, lääkkeistä ja lääkäriissäkäynneistä tinkii entistä useampi koulutustasosta huolimatta, ainoastaan 65 vuotta täyttäneillä ei ole muutosta. Terveytensä aiempaa heikommaksi kokee entistä useampi, työkäisissä tämä näkyy eniten, lähes joka kolmas kokee terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi, ikääntyneimmillä kehityksen kulku on positiivinen. Vuonna 2020 järvenpääläisten tilanne on ollut kokonaisuudessaan Keski-Uuttamaata parempi.

Hieman yli puolet keskiuusimaalaisista kokeen elämänlaatunsa hyväksi, mutta kehityksen suunta on negatiivinen. Vuonna 2020 järvenpääläisten tilanne on ollut hyvin pitkälle vastaava kuin koko Keski-Uusimaalla. Onnelliseksi itsensä kokevien keskiuusimaalaisten osuus on hieman laskenut, koska työkäisillä on tässä laskua muiden ikäryhmien tilanteen hieman parantuessa. Matalan koulutuksen omaavilla on selvää laskua. Vuonna 2020 järvenpääläisten tilanne on ollut melko samalla tasolla Keski-Uudenmaan kanssa.

Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien keskiuusimaalaisten osuus on hieman kasvanut, paitsi 65 vuotta täyttäneillä tilanne on hieman parantunut. Matalan koulutuksen omaavilla liikkuminen on hieman vähentynyt. Kasviksia, hedelmiä ja marjoja on lautasella liian harvoin.

Lihavien keskiuusimaalaisten osuus on kasvanut, joka neljänneksen kehon painoindeksi BMI on ≥ 30 kg/m². Ilmiö näkyy eniten työkäisissä. Korkean ja matalan koulutuksen omaavien parissa lihavuus on yleisempää kuin keskitason koulutuksen omaavilla. Vuonna 2020 järvenpääläisten lihavuus on ollut suht samalla tasolla kuin Keski-Uudellamaalla.

Päihteen, mielenterveys ja jaksaminen

Lähes joka kolmas keskiuusimaalainen käyttää alkoholia liikaa, tilanne on pysynyt käytännössä ennallaan, 75-vuotiailla liikaa käyttävien osuus on hieman vähentynyt, korkeasti koulutetut käyttävät alkoholia liikaa eniten. Vuonna 2020 järvenpääläisten tilanne hyvin samalla tasolla Keski-Uusimaan kanssa.

Päivittäin nuuskaavien keskiuusimaalaisten työkäisten osuus on hyvin matala, alle 3 %. Päivittäin tupakoivien osuus on 9 % ja kokonaisuudessaan hienoisesti laskenut, ikääntyneiden ikäryhmissä tilanne on lähes ennallaan, aivan lievää lisääntymistä on havaittavissa. Eniten päivittäin tupakoidaan matalan koulutuksen omaavien ryhmässä.

Rahapelaamisesta on aiheutunut ongelmia viimeisen vuoden aikana alle 4 %:lle keskiuusimaalaisista. Viikoittaisessa rahapelaamisessa ei ole merkittäviä eroja ikäryhmien muiden ikäryhmien välillä, mutta 75 vuotta täyttäneiden ryhmässä pelataan vähiten. Matalan koulutuksen omaavat pelaavat enemmän kuin keskitason ja korkean koulutuksen omaavat.

Positiivinen mielenterveysmittarin pistemäärä on pysytellyt lähes samalla tasolla kuin edellisessä mittauksessa ja on 23,8 pistettä (ka). Työkäisillä tilanne suht ennallaan, 65 vuotta täyttäneillä hieman laskenut, kun puolestaan 75 vuotta täyttäneillä pisteet pysyneet käytännössä samana. Koulutustason kautta tarkasteltuna ei käytännössä muutoksia eikä merkittäviä eroja. Vuonna 2020 järvenpääläisten tilanne oli hyvin samalla tasolla Keski-Uusimaan kanssa.

Psyykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus on 13,9 % ja on hieman noussut, mutta on koko maahan verrattuna vähäisempää. Työkäisissä kuormittuneisuus sekä matalan koulutuksen omaavilla tilanne näkyy

selvimmin, ikääntyneimmillä tilanne stabiili. Vuonna 2020 järvenpääläisten psyykinen kuormittuneisuus on ollut vähäisempään kuin Keski-Uudellamaalla.

Lähes joka kolmas työkäinen ei usko jaksavansa työskennellä vanhuuseläkeikään saakka, voimakkaimmin tämä näkyy matalan koulutuksen omaavilla. Tilanne on heikentynyt edellisestä mittauksesta. Tuolloin järvenpääläisten tilanne oli samalla tasolla Keski-Uusimaan kanssa.

Osallisuus, yksinäisyys ja väkivaltakokemukset

Tuoreimman imagotutkimuksen mukaan järvenpääläiset kokevat melko vahvasti olevansa osa järvenpääläistä yhteisöä, tulos 3,26 asteikolla 1–5. Useimmin itsensä osaksi järvenpääläistä yhteisöä kokevat 65 vuotta täyttäneet. Asuminen ja eläminen Järvenpäässä koetaan melko turvalliseksi, tulos 3,67 asteikolla 1–5. Järvenpääläiset eivät koe, että heitä otetaan vahvasti mukaan kaupungin kehittämiseen, tulos 2,70. Turvallisuudentunne on kuitenkin edelliseen tutkimukseen verrattuna heikentynyt kaikenikäisillä, mutta erityisesti alle 25-vuotiailla (4,21 - > 3,74).

Fyysistä tai henkistä lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden keskiuusimaalaisten osuus oli 7,5 %. Työikäisten osuus oli 8,5 % ja 65 vuotta täyttäneiden osuus 4,7 %. Vuonna 2020 järvenpääläisten osuus oli matalampi kuin Keski-Uudellamaalla.

Yksinäiseksi itsensä kokee joka kymmenes keskiuusimaalainen, edelliseen mittaukseen verrattuna työikäisten yksinäisyys on hieman lisääntynyt, 65 vuotta täyttäneillä tilanne ennallaan ja 75 vuotta täyttäneillä yksinäisyyden kokemus on vähentynyt. Korkeasti koulutettujen yksinäisyys on noussut. Vuonna 2020 hieman harvempi järvenpääläinen koko itsensä yksinäiseksi kuin keskiuusimallaiset keskimäärin.

Erittäin heikkoa osallisuutta kokee vain harva, noin 8 %, eniten 75 vuotta täyttäneet, 12,9 %. Matalan koulutuksen omaavilla osuus on hieman suurempi kuin muilla.

Palvelujen käyttö ja kokemus hoidosta

Digitaalinen asiointi sote-ammattilaisten kanssa on noussut merkittävästi kaikissa ikä- ja koulutusryhmissä Keski-Uudellamaalla. Kokonaisuutena digitaalinen asiointi on melkein kaksinkertaistunut, eniten digitaalisesti asioi työikäiset. Vuonna 2020 järvenpääläisten sähköinen asiointi on ollut samalla tasolla Keski-Uudenmaan kanssa.

Kolikon toinen puoli: lääkärin vastaanottopalveluita riittämättömästi saaneiden osuus on myös merkittävästi kasvanut, joka kolmas keskiuusimaalainen kokee näin. Vuonna 2020 järvenpääläiset kokivat muuta Keski-Uuttamaata useammin lääkärin vastaanottopalveluiden saamisen riittämättömäksi.

Joka neljäs keskiuusimaalainen kokee, että kulttuuripalveluja (pl. kirjastopalvelut) ei ole tarjolla riittävästi. Kuukausittain jotain kulttuuripalvelua (ml. kirjastopalvelut) käyttäneiden osuus oli 28,3 %. Korkean koulutuksen omaavat käyttivät kulttuuripalveluja selvästi muita enemmän.

Nostoja MoniSuomi-tutkimuksesta

MoniSuomi-tutkimuksessa selvitetään kyselytutkimuksella Suomessa asuvan ulkomailla syntyneen aikuisväestön terveyttä, hyvinvointia ja sosiaali- ja terveyspalvelukokemuksia. Keski-Uudellamaalla maahanmuuttajien toimintarajoitteet terveysongelman vuoksi ovat selvästi muita alueita alhaisemmalla tasolla. Myös psyykinen kuormittuneisuus on matalammalla tasolla kuin lähes kaikilla muilla alueilla. Osallisuuden kokemus on melko korkealla tasolla.

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky

Vuoden 2023 MOVE-tutkimuksen mukaan fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla 34,8 %:lla viidesluokkalaisista ja 41,8 %:lla kasiluokkalaisista. Viidesluokkalaisten tilanne on selkeästi heikentynyt edellisestä mittauksesta, jolloin tulos oli 28 %.

Poimintoja 4. ja 5. –luokkalaisten tilanteesta

2/3 pitää koulunkäynnistä, mutta trendi on laskeva. Koulu-uupumusta kokee noin joka viides. Yli 82 % kokee olevansa tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä.

Hieman alle puolet kokee olevansa tärkeä osa luokkayhteisöä, tässäkin laskeva trendi. Mahdollisuus keskustella mieltä painavista asioista koulussa aikuisen kanssa on parantunut. Toisaalta opettajat eivät ole yhtä usein kiinnostuneita siitä, mitä oppilaalle kuuluu kuin edellisessä kyselyssä, 34,4 %. Vähintään lievää ahdistusoireilua kokee noin 30 %.

Vähintään tunnin päivässä liikkuvien määrä on pysynyt samalla tasolla, 42,5 %. Niiden osuus, jotka kokevat etteivät nuku tarpeeksi, on hieman kasvanut 10,2 % -> 13,7 %. Yhdeksän kymmenestä harrastaa jotain vähintään yhtenä päivän viikossa.

Jotain tupakatuotetta tai sähkösavuketta vähintään kerran käyttäneiden määrä on noussut edellisestä kyselystä 4,3 % -> 7,9 %. Vanhempien liiallinen alkoholinkäyttö on aiheuttanut haittaa vain hyvin harvalle, noin 2 %:lle. Jopa joka kolmas ei syö aamupalaa joka arkipäivä.

Lähes 60 %:lla on hyvä keskusteluyhteys vanhempiinsa. Noin 60 % sopii usein vanhempiensa kanssa kotiintuloajoista. Yksinäiseksi itsensä tuntee 4 % ja lähes kaikilla on joku hyvä ystävä.

Huolestuttavaa on, että yli viidennes on kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana. Yli 17 % on kokenut fyysistä väkivaltaa vuoden aikana vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten taholta. Joka kymmenes on koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, muiden oppilaiden kiusaamiseen vähintään kerran viikossa osallistuu 3,7 %.

Seksuaalista kommentointia, ehdottelua, viestittelyä tai kuvamateriaalin näyttämistä vuoden aikana kokeneita on noin 14 % ja tämä on koko ajan selvästi lisääntynyt.

Poimintoja 8. ja 9. –luokkalaisten tilanteesta

Yläkouluikäisten kokeman koulu-uupumuksen määrä on lievästi laskenut, 27,1 % -> 25,3 %, mutta ei ole palautunut pandemiaa edeltäneelle tasolle. Koulunkäynnistä pitää 45,2 % ja suunta on vahvasti laskeva edellisistä mittauksista. Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä on 65,1 % oppilaista ja tilanne pysynyt samana edelliseen verrattuna. Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokee joka viides, mutta suunta onneksi on positiivinen.

41,5 % kokee olevansa merkittävä osa luokkayhteisöä ja tässäkin trendi on laskeva. Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa kokee omaavansa vain joka kymmenes oppilas. Erittäin heikkoa osallisuuden kokemusta kokee 13,5 %. 60,7 % kokee kuuluvansa itselle tärkeään ryhmään tai yhteisöön. Noin 39 % oppilaista kokee saavansa opettajalta välittävää ja oikeudenmukaista kohtelua. Tässä suunta laskeva. Koronavuosina esiin tullut yksinäisyyden kokemus on pysytellyt kohonneella tasolla, 17,2 %.

39 % kokee keskusteluyhteyden vanhempiinsa hyvänä. Taloudelliset haasteet näkyvät myös oppilaiden elämässä ja perheen taloudellisen tilanteen kokee kohtalaiseksi tai sitä huonommaksi n. 30 %.

Vähintään tunnin päivässä liikkuvien määrä on jonkin verran lisääntynyt, 23,3 % -> 27,1 %. Alle 8 h arkisin nukkuvien määrä on hieman vähentynyt, 42,3 % -> 39,3 %.

Viikoittain rahapelejä pelaa 6 %. Kannabista vähintään kaksi kertaa kokeilleiden määrä on sama kuin edellisessä eli 8,4 %. Lähes 70 % raportoi huumeiden hankkimisen omalta paikkakunnalta olevan helppoa. Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa olevien määrä on lievästi laskenut ja on nyt 12 %. Vanhemman liiallisesta alkoholinkäytöstä kokee haittaa 5,7 %. Jotain tupakatuotetta tai sähkösavuketta päivittäin käyttävien määrä on valitettavasti noussut, 7,8 % -> 13,8 %. Joka kymmenes hyväksyy ikäisillään kannabiksen käytön.

43,5 % ei syö aamupalaa joka arkipäivä, päivittäinen energiajuomien kuluttaminen on lisääntynyt, 4,4 % -> 8,6 %. Yli puolet ei syö koululounasta päivittäin. Painoalan ei koe sopivaksi 40,5 %, ylipainoisten osuus on hieman noussut, 17,1 % -> 18. Terveystilansa kokee keskimääräiseksi tai huonoksi 28,6 %.

95,1 % harrastaa jotain vähintään kerran viikossa. Lähes joka neljännes kokee kuitenkin kiinnostavat harrastukset liian kalliiksi, samoin joka neljännes kokee harrastuspaikkojen sijaitsevan liian kaukana. Joka toinen tietää asuinalueensa harrastusmahdollisuuksista.

Fyysistä uhkaa vuoden aikana on kokenut 23,5 % ja 14,2 % on kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana. Häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua on vuoden aikana kokenut jopa joka kolmas.

Syrjintää koulussa tai vapaa-ajalla on kokenut lähes 36 %. Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa olevien osuus on hieman noussut, 5,8 -> 8,7 %. Kiusattu tai muita kiusannut kertonut koulukiusaamisesta koulun aikuiselle ja kiusaaminen loppunut tai vähentynyt, 41,9 %.

Poimintoja lukiolaisten tilanteesta

62,3 % lukiolaisista pitää koulunkäynnistä. Koulu-uupumusta kokee 17,8 %. Hieman alle puolet kokee olevansa tärkeä osa luokkayhteisöä. Vaikutusmahdollisuudet koulussa kokee hyväksi vain 8,2 %. Samoin hieman alle puolet kokee saavansa opettajalta välittävää ja oikeudenmukaista kohtelua. 62,9 % on tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä. Kohtalasta tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokee 26,8 %.

Erittäin heikkoa osallisuutta kokee lähes 14 % ja suunta on negatiivinen. Kuitenkin itselleen tärkeään ryhmään tai yhteisöön kokee kuuluvansa 72 %. Hieman alle 10 % ilmoittaa, ettei ole yhtään läheistä ystävää ja yksinäiseksi itsensä tuntee 17,8 %.

36 % kokee keskusteluyhteyden vanhempiinsa hyvänä. Taloudelliset haasteet näkyvät myös lukiolaisten elämässä ja perheen taloudellisen tilanteen kokee kohtalaiseksi tai sitä huonommaksi 28,3 %.

Alle 1 % lukiolaisista pelaa rahapelejä viikoittain. Kannabista vähintään kaksi kertaa kokeillen määrä on 9,4 %. Huumeiden hankkiminen omalla paikkakunnalla koetaan helpoksi, 62,4 % ilmoittaa näin. 16 % on tosi humalassa vähintään kerran kuussa. Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttaa haittaa 5,4 %:lle. Jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta päivittäin käyttää vain 4,4 %, mutta suunta on hieman negatiivinen. Joka neljäs hyväksyy ikäisillään kannabiksen käytön.

Lähes 40 % järvenpäälaisistä lukiolaisista ei syö aamupalaa joka arkipäivä. 27,9 % ei syö koululounasta joka päivä. Joka toinen kokee koululounaan maultaan hyväksi. Hieman yli 30 % ei koe painoalan sopivaksi. Ylipainoisten osuus on 15,6 %. Joka neljäs kokee terveystilansa keskimääräiseksi tai huonoksi.

Lähes 99 % järvenpäälaisistä lukiolaisista harrastaa jotain kerran viikossa. Alle 18 % kokee kiinnostavat harrastukset liian kalliiksi. 18 % puolestaan kokee harrastuspaikkojen sijaitsevan liian kaukana. Reilusti yli puolet tietää asuinalueensa harrastusmahdollisuuksista.

Fyysistä uhkaa vuoden aikana on kokenut 23,5 % ja 14,2 % on kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana.

Häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua on vuoden aikana kokenut jopa joka kolmas. Syrjintää koulussa tai vapaa-ajalla on kokenut 23,2 %. Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa olevien osuus on 0,5 %.

Poimintoja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien tilanteesta

Yli 80 % pitää koulunkäynnistä, koulu-uupumusta tuntee 8,2 % ja suunta on positiivinen. Joka neljäs kokee vaikutusmahdollisuudet koulussa hyväksi ja 62,9 % kokee olevansa tärkeä osa luokkayhteisöä. 78 % kokee

saavansa opettajalta välittävää ja oikeudenmukaista kohtelua. 61,7 % on tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä. Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokee joka neljäs.

Erittäin heikkoa osallisuutta kokee n. 14 % ja suunta on negatiivinen. 60 % kokee kuuluvansa itselle tärkeään ryhmään tai yhteisöön. 7,2 % ei ole yhtään läheistä ystävää. Lähes joka viides tuntee itsensä yksinäiseksi.

Noin 40 % kokee keskusteluyhteyden vanhempien kanssa hyväksi. Yli 38 % kokee perheen taloudellisen tilanteen kohtalaiseksi tai sitä huonommaksi.

Alle 3 % pelaa rahapelejä viikoittain. kannabista vähintään kaksi kertaa viikossa kokeilleiden määrä on hieman laskenut, 14,7 % -> 13,5 %. Omalla paikkakunnalla huumeiden hankkimista helppona pitää 67,7 %. Tosi humalassa vähintään kerran kuussa on 18,2 %. Joka kymmenes on kokenut haittaa vanhemman liiallisesta alkoholien käytöstä. Jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta päivittäin käyttää 10,9 %. Reilu viidennes hyväksyy ikäisillään kannabiksen käytön.

Koululounasta ei syö päivittäin 31,3 %. Lähes 80 % pitää koululounasta maultaan hyvänä. 47,2 % ei koe painonaan sopivaksi. Lähes joka neljäs on ylipainoinen. Terveystilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokee 34,8 %.

92,4 % harrastaa jotain kerran viikossa. Joka kolmas kokee kiinnostavat harrastukset liian kalliiksi. Lähes joka neljäs kokee harrastuspaikkojen sijaistevan liian kaukana. Yli puolet tietää asuinalueensa harrastusmahdollisuuksista.

Fyysistä uhkaa vuoden aikana on kokenut 16,8 % ja 7,6 % on kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana.

Häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua on vuoden aikana kokenut lähes joka kolmas! Syrjintää koulussa tai vapaa-ajalla on kokenut 21,1 %. Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa olevien osuus on 1,3 %. Tämä kehityssuunta on positiivinen.

Johtopäätöksiä

Sekä globaali epävakaa turvallisuustilanne, että heikentynyt taloudellinen tilanne haastaa ihmisiä. Lapsiperheköyhyys on lisääntynyt ja se näkyy Järvenpäänkin palveluissa. KTK:n perusteella lasten ja nuorten huoli perheen taloudellisesta tilanteesta näkyy. Jatkossa on syytä vahvistaa yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa. Ruoasta, lääkkeitä ja lääkärikäynneistä tingitään taloudellisen tilanteen vuoksi, eniten tämä näkyy työikäisillä. KELA arvioi taloudellisista haasteista samansuuntaisesti. Myös kaupungin tiukentunut taloudellinen tilanne haastaa palveluja, sama tilanne on hyvinvointialueella.

Lasten ja nuorten fyysisellä toimintakyvyllä on vaikutuksia jo nyt sekä tulevaisuudessa yksilön hyvinvointiin kuin laaja-alaisesti koko yhteiskuntaan. Järvenpää panostaa moni tavoin liikkumisen tukemiseen ja on mukana esimerkiksi Liikkuva varhaiskasvatus ja Liikkuva koulu -toiminnassa sekä Liikkuvat yläkoulut -hankkeessa.

Lasten ja nuorten kokema fyysinen uhka ja väkivalta aikuisten taholta heijastuu monenlaisena pahoinvointina ja oireiluna ja näkyy myös koulukiusaamisena.

Vuoteen 2022 verrattuna nuorten tekemien rikosten määrä on valtakunnallisesti kasvanut voimakkaasti. Myös Järvenpäässä on koettu huolta katujen turvallisuudesta. Kaupunki on pitänyt tilannekuvaa yllä poliisin kanssa tehdyn tiiviin yhteistyön kautta. Poliisiin mukaan kaduillamme on edelleen turvallista, mutta erityisesti nuorten tekemä rikollisuus on jatkanut kasvuaan. Erityisesti rikokset, joissa sekä uhri, että myös rikosentekijä, ovat molemmat alle 15- tai 18- vuotiaita nuoria ovat lisääntyneet voimakkaasti. Vanhempien on tärkeää huomioida, missä oma lapsi liikkuu ja keiden seurassa.

Yleisten paikkojen rikokset kasvoivat enemmän kuin yksityisellä paikalla tapahtuneet. Rikosten tekopaikkojen keskittymiä on juna-asemilla, kauppakeskuksissa ja yleisesti keskusta-alueella. Alueellisen väkivaltarikosten kasvuun on vaikuttanut alle 15-vuotiaiden tyttöjen pahoinpitelymäärien merkittävä kasvu. Positiivisena havaintona Järvenpäässä ryöstörikollisuuden voimakas kasvutrendi näyttäisi taittuneen. Sen sijaan väkivaltarikokset ovat edelleen lievässä kasvussa ja seksuaalirikokset, kuten myös törkeät huumausainerikokset ovat lisääntyneet merkittävästi.

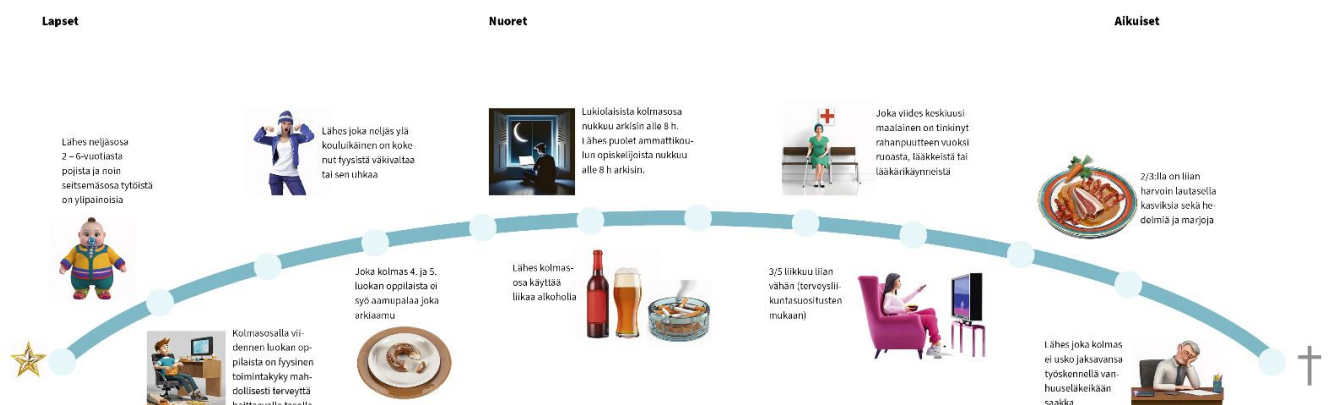
Yläkouluikäisten päihteidenkäyttö on huolestuttavalla tasolla: kannabiksen ja muiden huumeiden osalla käyttö on yleisempää kuin esimerkiksi Hyvinkäällä ja Keravalla. Yleisestikin elämäntavoissa näkyy epätoivottava kehitys, nukutaan liian vähän ja unen laatu ei ole riittävää (15 % heräilee kesken unien joka yö, nukahtamisvaikeuksia päivittäin on joka viidennellä); alakouluikäisistä joka kolmas ei syö aamupalaa, yläkouluikäistä aamupalaa ei syö joka kolmas ja lounaan jättää väliin yli puolet. Tästä nousee vahva huoli oppimisen valmiuksista. Jos ei syö hyvin ja laadukkaasti, ei nuku eikä liiku riittävästi, valmiudet oppimiselle ja tulevaisuuden suunnitelmien tekemiselle on vaikeaa. Tästä aiheutuu väistämättä haasteita mielenterveydelle ja yleiselle jaksamiselle ja tämä tulee kuormittamaan palvelujärjestelmää. Mikään yksittäinen palvelu tai yksittäinen toimenpide ei ratkaise yksin näitä lapsiin ja nuoriin liittyviä haasteita, vaan rinnalle tarvitaan huoltajat ja muut kasvattajat.

Keskiuusimaalaiset kokevat elämänsä suhteellisen turvalliseksi, yli puolet tuntee olonsa onnelliseksi ja elämänlaatunsa hyväksi. Suuria eroja koko maahan verrattuna ei ole. Tulokset ovat kuitenkin laskeneet, työikäisillä eniten. Psykkinen kuormittuneisuus työikäisillä näkyy ja lähes joka kolmas työikäinen ei usko jaksavansa työskennellä eläkeikään asti. Toisaalta positiivisen mielenterveysmittarin pistemäärä on yhä sangen korkealla. Vain harvalla on kokemus heikosta osallisuudesta. Yksinäiseksi itsensä kokee noin joka kymmenes, yleisintä tämä on työikäisillä ja korkean koulutuksen omaavilla.

Yli puolet aikuisista liikkuu liian vähän, erityisesti vanhemmissa ikäryhmissä, noin 70 % syö liian vähän kasviksia, hedelmiä ja marjoja. Lihavien osuus on lisääntynyt. Alkoholia liikaa käyttävien osuus on pysynyt turhan korkealla tasolla, noin 30 %. Korkean koulutuksen omaavien alkoholin käyttö on hieman lisääntynyt. Päivittäin tupakoivien osuus on alle 10 %:ssa, yleisintä se on matalan koulutuksen omaavilla.

Tuoreista selvityksistä piiryy useita huolestuttavia toisiinsa vaikuttavia sekä niitä vahvistavia ilmiöitä. Voidaan puhua pahoinvoinnin kaaresta, joka esitetään seuraavassa kuvassa (Kuva 7). Kuvassa aikuisten osalta tarkastelutasona Keski-Uusimaa.

Kuva 7: Pahoinvoinnin kaari

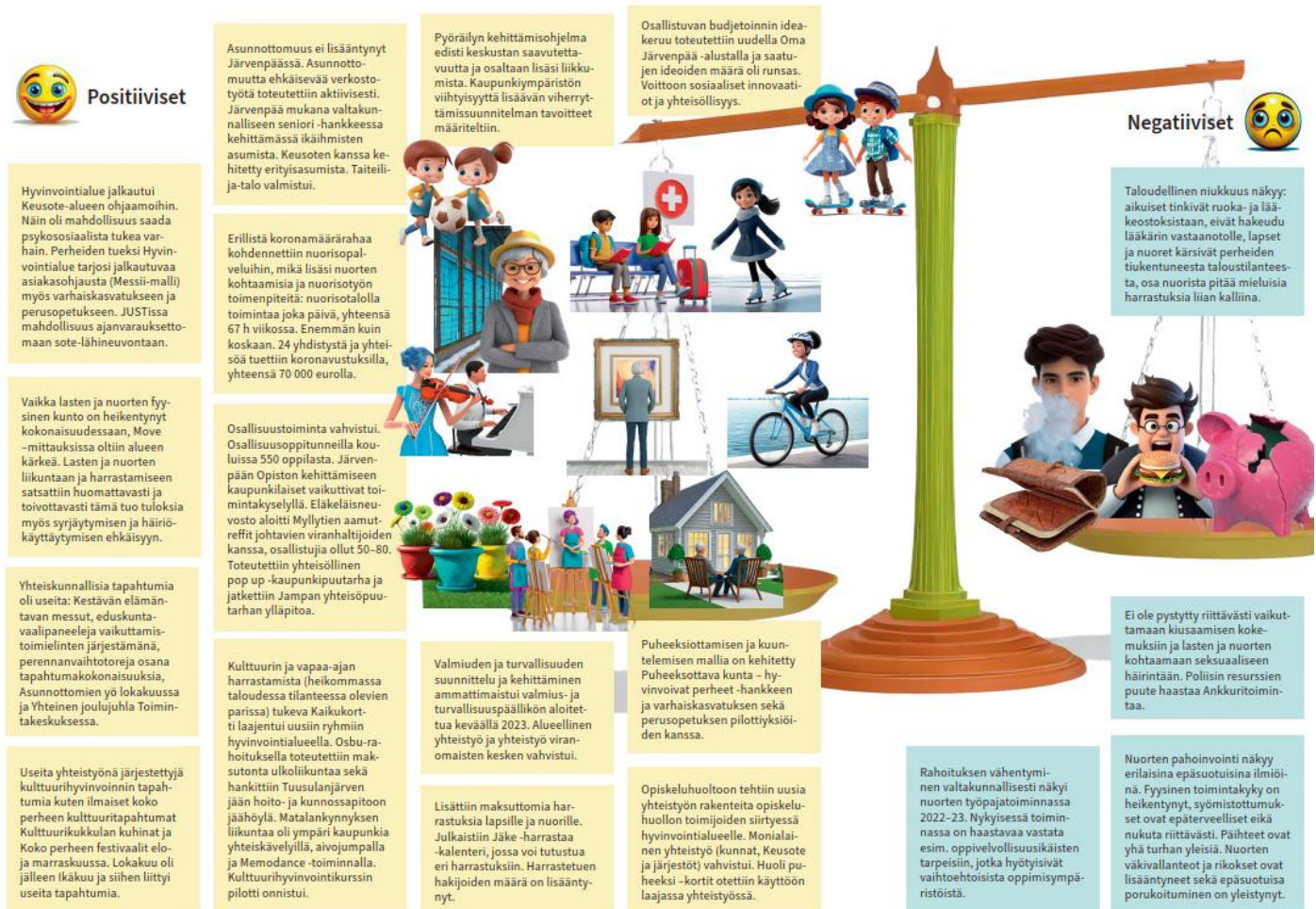
Yleisenä johtopäätöksenä voidaan todeta, että hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman neljä painopistettä ovat edelleen valideja. Jotta tiukasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta kaikilla on mahdollisuus osallisuuteen, liikunnalliseen elämäntapaan, turvalliseen arkiympäristöön ja mielen hyvinvointiin on

tehtävä entistä vahvempaa yhteistyötä kaikilla tasoilla: tulosyksiköiden välillä palvelualueiden sisällä, palvelualueiden välillä ja yli rajojen, kunnan ja hyvinvointialueen välillä, kolmannen sektorin kanssa. Tämä edellyttää kaikkien sitoutumista yhteistyöhön ja yhdessä tekemiseen, ylimmästä johdosta käytännön tason työntekijöihin saakka unohtamatta luottamushallintoa. Kaupungin tiukentunut taloudellinen tilanne haastaa palveluja, sama tilanne on hyvinvointialueella.

Toiminnasta nousseita havaintoja hyvinvoinnista ja turvallisuudesta vuonna 2023

Seuraavaan kuvaan on koottu hyvinvointiryhmältä toimintaan liittyviä havaintoja vuodesta 2023. Vaikka eri seuranta- ja ilmiöindikaattoreista nouseekin huolta herättäviä asioita, on toiminnan tasolla moni asia kuitenkin hyvällä tolalla. Positiivisia havaintoja toiminnasta onkin merkittävästi enemmän kuin negatiivisia.

Kuva 8: Havainnot vuodesta 2023

Hyvinvointiryhmän arvio tavoitteiden toteutumisesta vuodelta 2023

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman neljällä painopisteellä on kaikkiaan yhteensä 22 tavoitetta. Vuonna 2023 niistä valittiin 14 tavoitetta, joihin kohdennettiin yhteensä 54 toimenpidettä.

Toimintakertomusraporttiin mukaan 40 toimenpidettä on vihreällä eli toteutuivat suunnitellusti, 14 toimenpidettä keltaisella eli toteutuivat osittain eikä yhtään ollut punaisella. Voidaan sanoa, että valittuja

tavoitteita onnistuttiin toteuttamaan sängen hyvin. Seuraavassa tarkastellaan tavoitteisiin liittyvää toimintaa vuonna 2023. Palvelualueiden toteuttamat toimet on koottu tiiviisti ja luettelomaisesti tavoitteittain.

Kuva 10: Toimenpiteiden toteutuminen

Osallisuus vahvistuu ja kuntalaiset tietävät vaikutusmahdollisuuksistaan

Osallisuuden periaate -asiakirja hyväksyttiin valtuustossa joulukuussa. Osallistuva budjetointi toteutettiin hyvinvointisuunnitelman painopisteiden mukaisena. Lasten ja nuorten ääni -toimintamallia pilotoitiin osana koko kaupungin osallistuvaa budjetointia. Ehdotuksia saatiin yli kaksisataa, ja äänestäjiä oli 4 422 ja toteutukseen eteni 14 ehdotusta.

Kouluissa kokeiltiin osallistavia vanhempainiltoja ja teemallisia tapahtumia. Oppilaskunnat ja tukioppilaat ja opiskeluhuoltoryhmä osallistettiin koulun toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen. Kouluissa otettiin käyttöön hyvinvointityökalu. Kouluissa toteutettiin osallisuuden oppitunteja yhteensä 550 oppilaalle.

Yhteisöohjautuvuus vahvisti osallisuutta ja omaan työhön vaikuttamista varhaiskasvatuksessa. Myös huoltajat otettiin aktiivisesti mukaan toiminnan suunnitteluun. Kuntalaisten näkemyksiä kerättiin hyödynnettäväksi valmisteilla olevassa lähiliikuntapaikkaselvityksessä.

Nuorisovaltuuston, koulujen oppilaskuntien ja tutor–opiskelijoitten yhteistyötä lisättiin. Nuorisovaltuusto nimesi yhdyshenkilöt jokaiselle koululle ja oppilaitokselle. Nuorisovaltuuston kanssa järjestettiin vaikuttajapäivä, jossa käytiin päättäjien ja virkamiesten kanssa keskustelua nuorten esille nostamista asioista. Järjestettiin lasten ja nuorten harrastemessut Rantapuistossa.

Vaikuttamon ikäraajattomassa palvelussa tunnistettiin asiakkaiden erilaisia palvelutarpeita, joista viestittiin työnantajille ja muille verkostokumppaneille. Yhteistyötä tiivistettiin elinvoimapalveluiden sekä koulutuksen järjestäjien kanssa. Työnantajille järjestettiin rekrytointitilaisuuksia kuten Työnantajatreffit.

Kaikukortti-toiminta laajeni vuoden 2023 aikana alueelliseksi Keski-Uudenmaan Kaikukortiksi, jossa mukana olivat Keusoten lisäksi hyvinvointialueelta Tuusula ja Nurmijärvi. Eläkeläisneuvoston kanssa järjestettiin Aamiaistreffit, joihin osallistui yhteensä 250.

Vaaleista välitettiin some-kanavissa eri kielistä tietoa äänestämisestä. Järvenpää-talolla järjestettiin Kestävän kehityksen -messut, jossa oli kaupungin järjestämänä vaalipaneeli, jonka kysymyksiä oli laatimassa ja esittämässä oli myös maahan muuttaneita. Heitä kutsuttiin myös seuraamaan keskustelua. Aloitettiin Tasa-arvo, perhe ja oikeudet infotilaisuudet eri kielillä. Ensimmäinen pidettiin persian kielellä. Työelämän pelisäännöistä infoja eri kielillä (arabia, swahili, ukraina, venäjä).

Kulttuurihyvinvointi lisääntyy

Kulttuuripolku -toimintaa (KUPO) toteutettiin suunnitelmien mukaan perusopetuksen luokilla 1–9. Varhaiskasvatuksessa linjattiin vuonna 2023, että vuoden 2024 luodaan aikana kulttuuripolku myös varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen, joka sisältää myös liikkumisen ja lukemisen.

Digikyvyykkyys kasvaa kaikissa ikäryhmissä

Kuntalaisten asiointipalvelut keskitettiin uuteen Järvenpää-infoon yhden luukun periaatteella. Digiosallistumisen keskittyminen Oma Järvenpää -palveluun, jonne vuonna 2023 kehitettiin Osallistuvan budjetoinnin äänestys ja Palautepalvelu. Digisuunnitelman tekeminen aloitettiin opetuksen ja kasvatuksen palvelualueella.

Liikkuva elämäntapa yleistyy liikuntamyönteisillä ympäristöillä

Liikkuva koulu -hankkeen avulla toteutettiin oppilaiden monipuolista liikkumista sekä hankittiin liikuntavälineitä perusopetukseen. Kouluissa tuettiin hyvinvointia edistäviä ruokailutottumuksia. Kuntalaisille toteutettiin asiakastytyväisyyskysely. Keskustan liikuntapuiston rakentaminen aloitettiin syksyllä 2023.

Kirjastosta on lainattavissa liikuntavälineitä ja liikuntavälinekokoelma on kiertänyt odotetusti. Kokoelmaa on kehitetty yhdessä liikuntapalveluiden kanssa, ja kokoelma mahdollistaa uuden liikuntaharrastuksen kokeilemisen tai kotikäyttöön tarkoitettujen välineiden testaamisen. Kokoelmaan saatiin myös uimahallin rannekkeita. Liikuntavälinelainauksia toteutettiin 228 kertaa vuonna 2023. Taidereitti on käytössä monella koululuokalla ja 2. asteen opetuksessa, lisäsi museo kannustaa liikkumaan reittiä pitkin kävelen tai pyöräillen ja järjestää ajoittain opastettuja kierroksia reitillä. Polkupyörät poistuvat museopalveluiden palveluvalikoimasta saadun palautteen takia. Järvenpään Opistossa lisättiin ulkoliikuntakurssien määrää v. 2023

Kestävä liikkuminen lisääntyy

Helsingintien peruskorjauksen yhteydessä toteutettu pyöräilyn kehittämissuunnitelma edisti keskustan saavutettavuutta. Vahvistettiin arkiliikunnan kannalta tärkeiden kävelyn ja pyöräilyn verkostoa ja edellytyksiä toiminnallisille alueille. Autojen latauspisteitä toteutettiin kaupungin ja yksityisten tahojen toimesta. Lähiliikuntaolosuhdeselvityksen laatiminen aloitettiin 2023.

Väkivallan, lähisuhdeväkivallan, seksuaalisen häirinnän ja kiusaamisen kokemukset vähenevät

Kouluissa on toteutettu eri toimia tunne – ja vuorovaikutustaitojen tukemiseksi yhdessä hyvinvoinnin palvelualueen kanssa. Järvenpää sai opetus- ja kulttuuriministeriöltä rahoituksen yhteisöllisen opiskeluhuollon ja mielenhyvinvoinnin tukemiseksi, jolla palkattiin kaksi yhteisöohjaajaa.

Päihteiden haitat yksilölle ja ympäristölle vähenevät

Jatkettiin 'Kaupunki kuuluu kaikille' -hanketta. Tarjottiin tukea tupakasta vieroittautumiseen yhteistyössä Keusoten ja järjestöjen kanssa. Kehitettiin yhteisöjen puheeksiotto -valmiuksia julkaisemalla yhdessä EHYT ry:n ja Keusoten kanssa Ota puheeksi kortit.

Lasten ja nuorten mielenterveys vahvistuu

Tuettiin yhteenkuuluvuutta, kaverisuhteita ja kuulluksi tuleamista sekä vahvistettiin tuen tarpeen tunnistamista ja yhteistyötä Joutsikin kanssa. Yhteisöllisen opiskeluhuollon painopisteenä vahvistettiin mielen hyvinvointia ja perusopetuksen painopisteenä hyvinvointitaitoja. Lasten ja nuorten kaveritaitoja vahvistettiin muun muassa nuorisopalveluiden koulunuorisotyön kanssa.

Kuntalaisilla on mahdollisuus mielekkääseen tekemiseen, harrastamiseen ja oppimiseen

Jäke harrastaa -hankkeessa perustettiin yli 50 maksutonta harrastetoimintakerhoa. Lisäksi kouluissa toteutettiin muuta kerhotoimintaa. Harrastukset ja kerhot toimivat kouluilla tai koulun välittömässä läheisyydessä koulupäivän jälkeen. Toteutettiin harrastusmessut 2-luokkalaisten. Syksyllä 2023 avattiin uusi sähköinen harrastuskalenteri

Järvenpää-talolla järjestettiin niin maksullisia kuin yleisölle maksuttomia tapahtumia sekä lukuisa määrä järvenpääläisten eri järjestöjen ja yhdistysten kokouksia. Järvenpään Opisto ja Keskisen Uudenmaan Musiikkiopisto käyttivät Järvenpää-taloa opetustoiminnassaan ja houkuttelivat talolle eri ikäisiä harrastajia. Järvenpään Opisto toteutti monipuolisesti ja laajasti erilaisten ainealueiden kursseja kaikenikäisille kaupunkilaisille.

ONNI-toimintaa ei järjestetä tällä hetkellä Vaikuttamossa, koska KEHA-keskus ei ole kyennyt osoittamaan tehtävään resursseja Järvenpään alueelle. TE-palveluiden tarjoamat asiantuntijapalvelut (TE-asiantuntija ja opintoneuvoja) ovat toteutuneet Ohjaamo-palveluiden osana sovitusti. Ammatillisella työpajatoiminnalla tarjottiin työssäoppimisen taitoja sekä harrastusmahdollisuuksiin tutustumista.

Yksityiset ohjelmatoimistot toivat Järvenpää-talolle etenkin ympäri Suomea kiertäviä viihdesisältöjä ja tunnettuja artisteja. Yleiset kulttuuri- ja tapahtumapalvelut sekä Järvenpää-talo itsessään tuottivat osin taiteellisempaa sisältöä. Maksuttomia tapahtumia (mm. Kulttuurikukkulan kuhinat ja Koko perheen festivaali) järjestivät etenkin kaupungin kulttuurin parissa työskentelevät yksiköt ja erilaiset järjestöt kulttuurin avustusten turvin.

Museon KUPO-toiminta, työpajat ja opastetut kierrokset tavoittivat runsaasti ihmisiä. Kohteissa kävi vuonna 2023 ennätysmäärä koulu- ja päiväkotiryhmiä, joissa lapsia yhteensä 3310. Muun toiminnan lisäksi Museo järjesti 32 yleisötapahtumaa, joihin osallistui 2000 henkilöä. Käynnistettiin museokerho. Lisättiin alueen vammaisten taiteilijoiden osallisuutta ja mielen hyvinvointia näyttelyprojektilla. Kirjastossa järjestettiin eri kohderyhmille lukuisia maksuttomia kirjallisuus-, kulttuuri- ja musiikkitapahtumia, joihin osallistui yli 5500 järvenpääläistä. Kirjaston lainaus ja kävijäluvut nousivat viime vuodesta huomattavasti, eli palvelut ja kokoelma tukivat entistä useampien oppimista ja harrastustoimintaa. Musiikkiopisto on onnistuneesti vienyt toimintaansa kouluille (koulumusikantit).

Yhteisöllisyys ja eri ikäisten kohtaamiset lisääntyvät

Jamppa-verkosto toimii aktiivisesti Jampan alueella, mukana kaupunki (Joutsikki, koulu, päiväkot, osallisuus ja yhteisöllisyys), Mestaritoiminta (isännöinti), Järvenpään seurakunta, seurakunta Station 1 sekä Keusote (erit. palveluasuminen). Verkosto tuotti eri-ikäisten kanssa ja eri-ikäisille tilaisuuksia ja tapahtumia 2023 seuraavasti:

- Jampan turvallisuuskävely toukokuussa.
- Kulttuurista hyvinvointia taloyhtiön pihalla pidetty klassisen musiikin konsertti (Järvenpää soi).
- kirjaston vierailut Jampan aluetuvalla ja Järvenpään Opiston Jampassa pidetyt kurssit.
- Jampan yhteisöpuutarhassa pidettiin elonkorjuujuhla kaikelle kansalle, osallistujia noin 100 henkeä.

Liikenneturvallisuus lisääntyy

Omaa viestintäkampanjaa liikenneturvallisuudesta ei toteutettu, vaan tema oli osana viestinnän arkirutiineja.

Lähiluontoa ja virkistysalueita on riittävästi ja ne ovat saavutettavia

Pop up -kaupunkipuutarha aloitti 2023 Järvenpää-talon ja kirjaston välisellä tontilla. Puiston suunnittelua ohjasi kuntalaiskyselyt ja -kohtaamiset. Ekologisia arvoja on hankkeessa pyritty edistämään lisäämällä vihreän määrää tontilla, mm. puuistutusten, niitty- ja nurmi-istutusten muodossa. Olemassa olevaa kasvillisuutta (puita ja pensasistutuksia) on pyritty säästämään niin paljon kuin mahdollista.

Perennanvaihtotori- tapahtumissa (2) asukkaat pääsivät vaihtamaan oman pihan perennoja sekä siementaimia. Resurssiviisauden tiekartan päivittämistä varten pidimme avoimen yleisötilaisuuden kesäkuussa 2023. Lähtökohtana ilmasto- ja ympäristötyössä on rakentaa asukaskumppanuusverkostoa.

Lemmenlaakson polkuja kunnostettiin vuoden 2023 aikana. Järvenpään perustettiin kolme uutta luonnonsuojelualuetta vuonna 2023.

Hyvinvoinnin ja turvallisuuden näkökulmat tulevat huomioiduksi rakennetun ympäristön suunnittelussa ja toteutuksessa

Turvallisemman tilan ja tilaisuuden kaupunkitasoiset periaatteet otettiin käyttöön elokuussa 2023. Viranomaisyhteistyötä kehitettiin edelleen sujuvoittamaan suunnitteluprosesseja, esimerkiksi pelastuslaitos on käynyt suunnitelmia etukäteen läpi.

Esteettömien suojatieylitysten tyyppikuvat toteutettiin. Sipoontien liikenteenohjauksen parantaminen liikenneturvallisuuden näkökulmasta toteutettiin. Asuinalueiden nopeusrajoitusten alennettiin katusaneerausten yhteydessä.

Auerpuistoon ja Valovirrankadun varteen toteutettiin hulevesien viivytyksratkaisuja. Viivytyksrakenteet sijoittuvat jalankulku- ja pyöräilyväylien varteen ja pitkällä aikavälillä lisäävät viihtyisyyttä sekä luonnon monimuotoisuutta.

Kuntalaisilla on mahdollisuus monimuotoiseen asumiseen, työhön ja yrittäjyyteen

Valtion tukeman asuntotuotannon osalta vuonna 2023 valmistui 77 aso –asuntoa ja 50 lyhyen korkotuen asuntoa Taiteilija-kortteliin sekä 40 asuntoa Asunto Omaksi –konseptilla valtion takauslainalla. Taiteilija -korttelissa tehtiin tiivistä yhteistyötä kulttuuripuolen kanssa. Kaupunki on ollut mukana Tampereen yliopiston ARVO-hankkeessa, jossa alueellinen asuntokehittäminen mahdollistaa asumisen tarkastelun laajemmasta näkökulmasta ja mahdollistaa uudenlaisia asumisen arvonluonnin malleja. Kaupunki lähti mukaan Tulevaisuuden senioriasumisen TULES –hankkeeseen 2022–25, jonka tavoitteena on mm. tunnistaa hyviä senioriasumisen malleja ja käytäntöjä. Toteutettiin yhdessä poikkihallinnollisesti ikääntyneiden asumisen messut sekä nuorten asuminen tapahtuma. Toteutettiin eri palvelualueiden kanssa turvallisuus- ja havainnointikävely Jampan kaupunginosassa. Tavoitteena oli kuulla asukkaiden ja alueen muiden käyttäjien huomioita alueen turvallisuudesta, esteettömyydestä ja viihtyisyydestä.

Työvoiman saatavuuden kehittämistä tehtiin yhdessä alueellisten sidosryhmien kanssa. Järvenpää toimi aktiivisesti neljän kasvualan kärkiverkostossa. Juuret Järvenpäässä viestintää, yritysten onnistumisten ja yritystarinoiden esille nostaminen. Keskustan kehittämistä tehtiin yhteistyössä kulttuuripalveluiden kanssa. Kasvuhub –hanketta edistettiin. Yritysympäristön ja yrittämisen edellytysten kehittäminen ja edistäminen sekä Yritys- ja elinkeino-ohjelman (2023–2030) jalkauttamisen suunnittelu aloitettu.

Luettelo käytetyistä tietolähteistä

FinLapset-rekisteriseuranta 2022, THL

FinSote-tutkimus 2020, THL

Fyysisen toimintakyvyn Move! -mittaus 2023

HYTE-raportti (Kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kustannukset), 2021–2022

Järvenpään imago-tutkimus 2023, Taloustutkimus Oy

Johdon työpöytä -raportointiportaali, Kuntamaisema

Kouluterveyskysely 2023, THL

Sotkanet.fi

Taloustutka

TEAvisari -terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmä

Terve Suomi-tutkimus 2022, THL